



Вищий навчальний заклад
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»
Юридичний факультет
Кафедра публічного та приватного права

ЗАТВЕРДЖЕНО

Декан юридичного факультету



Наталія ВЕСЕЛОВСЬКА

РОБОЧА ПРОГРАМА

АГРАРНЕ ПРАВО

(назва навчальної дисципліни)

підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(назва рівня вищої освіти)

галузі знань D «Бізнес, адміністрування та право»
(шифр і назва галузі знань)

спеціальності D8 «Право»
(код і найменування спеціальності)

освітньо-професійної програми «Право»
(назва освітньо-професійної програми)

тип дисципліни вибіркова навчальна дисципліна

2025 рік

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми

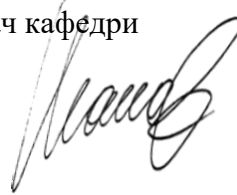


Ірина КОЗАКОВА

РЕКОМЕНДОВАНО:

Кафедрою публічного та приватного права
протокол № 1
від «29» серпня 2025 року

Завідувач кафедри



Ірина КОЗАКОВА

Укладач: *Чуб Антон Володимирович*, доктор юридичних наук, доктор економічних наук,
завідувач кафедри теорії та історії держави і права.

1. Опис навчальної дисципліни

Мова навчання: українська

Статус дисципліни: вибіркова

Передумови вивчення навчальної дисципліни: вивчення навчальної дисципліни «Аграрне право» доцільне після оволодіння здобувачами базовими знаннями з теорії держави і права (в частині правовідносин, суб'єктів та об'єктів права); конституційного права України (щодо права власності на землю, природні ресурси та економічних засад суверенітету); цивільного права України (в частині правового статусу юридичних осіб, права власності, речових прав на чуже майно та теорії правочинів); міжнародного права (у частині співвідношення міжнародного і національного права та загальних засад діяльності міжнародних організацій) і основ права ЄС (щодо джерел права ЄС, інституційного механізму та загальних принципів європейської інтеграції України); логіки та критичного мислення щодо здатності аналізувати правові ризики та тлумачити господарські договори; інформаційних технологій в юридичній діяльності; а також юридичної деонтології щодо дотримання професійної етики правника та принципів академічної доброчесності.

Предмет вивчення навчальної дисципліни «Аграрне право» є комплексні суспільні відносини, що виникають у сфері формування, діяльності та припинення суб'єктів аграрного підприємництва (фермерських господарств, сільськогосподарських кооперативів, агрохолдингів); правовий режим земель сільськогосподарського призначення, особливості їх обігу та оренди; договірні відносини у сфері виробництва, матеріально-технічного забезпечення, переробки та реалізації агропродукції; державне регулювання та фінансова підтримка сільського господарства; правові засади забезпечення якості та безпечності харчових продуктів; а також юридична відповідальність за порушення аграрного законодавства України в умовах європейської інтеграції та адаптації до європейських аграрних стандартів.

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни. На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин (5 кредитів ECTS).

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Аграрне право» є формування у студентів цілісної системи знань про правове регулювання аграрних відносин, засвоєння специфіки правового статусу суб'єктів господарювання на селі та оволодіння практичними навичками застосування норм земельного, цивільного та адміністративного законодавства для забезпечення ефективного сільськогосподарського виробництва й захисту прав аграріїв.

Основним завданням навчальної дисципліни «Аграрне право» є ознайомлення здобувачів із понятійно-категоріальним апаратом аграрного права, структурою, джерелами та принципами сільськогосподарського законодавства; аналізування правових форм та особливостей створення і функціонування різноманітних суб'єктів аграрного бізнесу; дослідження специфіки правового регулювання ринку земель сільськогосподарського призначення, укладання та реєстрації договорів оренди та емфітевзису; вивчення механізмів державного контролю за безпечністю харчової продукції, продовольчої безпеки та інструментів фінансово-кредитного стимулювання агросектору; а також відпрацювання практичних навичок юридичного супроводу аграрного бізнесу, складання локальних актів кооперативів та фермерських господарств, розроблення типових аграрних контрактів та захисту прав суб'єктів агросфери в судовому порядку.

3. Компетентності та заплановані результати навчання

Дисципліна «Аграрне право» забезпечує набуття здобувачами освіти наступних компетентностей і програмних результатів:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК02	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК03	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК11	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК07	Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.
СК10	Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.
СК11	Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.
СК12	Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.
СК14	Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН05	Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.
ПРН06	Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.
ПРН12	Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.
ПРН18	Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.
ПРН20	Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.
ПРН22	Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Обсяг у годинах											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	сем.	пз	лаб.	с. р		л	сем.	пз	лаб.	с. р
Тема 1. Предмет, метод та джерела аграрного права	12	2	4			6	15	1	2			12
Тема 2. Державний механізм управління в аграрній сфері	14	2	4			8	15	1	2			12
Тема 3. Правовий статус суб'єктів аграрного господарювання	14	2	4			8	15	1	2			12
Тема 4. Право власності та право користування землею в аграрному секторі	14	2	4			8	15	1	2			12
Тема 5. Правове регулювання виробничо-господарської діяльності	16	4	4			8	15	1	2			12
Тема 6. Майнові та договірні відносини в аграрному праві	16	4	4			8	15	1	2			12
Тема 7. Правове регулювання соціального розвитку села	14	2	4			8	14	1	1			12
Тема 8. Юридична відповідальність в аграрному праві	14	2	4			8	14	1	1			12
Тема 9. Світовий та європейський досвід регулювання аграрних відносин	18	4	6			8	16	1	1			14
Тема 10. Аграрне право в умовах воєнного стану	18	4	6			8	16	1	1			14
Усього годин	150	28	44	0	0	78	150	10	16	0	0	124

5. Зміст програми навчальної дисципліни

Тема 1. Предмет, метод та джерела аграрного права

Аграрне право як комплексна галузь права: поняття, предмет та методи. Аграрні правовідносини: поняття, структура та підстави виникнення. Принципи аграрного права та їхня роль у регулюванні сільськогосподарської діяльності. Система аграрного права та його зв'язок із земельним, цивільним та адміністративним правом. Джерела аграрного права.

Тема 2. Державний механізм управління в аграрній сфері

Система органів державної влади та місцевого самоврядування в галузі сільського господарства. Правовий статус Міністерства аграрної політики та продовольства України. Державна реєстрація та сертифікація у сільськогосподарському виробництві. Ветеринарний, фітосанітарний та інший державний контроль в аграрному секторі. Правові форми державного стимулювання та фінансової підтримки сільгоспвиробників.

Тема 3. Правовий статус суб'єктів аграрного господарювання

Поняття та види суб'єктів аграрного права. Правовий статус сільськогосподарських підприємств як юридичних осіб. Правові засади створення та діяльності фермерських господарств. Особисте селянське господарство: правова природа та умови функціонування. Сільськогосподарська кооперація: порядок утворення та внутрішні правовідносини.

Тема 4. Право власності та право користування землею в аграрному секторі

Правовий режим земель сільськогосподарського призначення. Особливості права власності на землю суб'єктів аграрного господарювання. Договір оренди землі. Емфітевзис як форма користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб. Правові засоби охорони та раціонального використання аграрних земель.

Тема 5. Правове регулювання виробничо-господарської діяльності

Правові основи рослинництва: насінництво, використання пестицидів та агрохімікатів. Правове регулювання тваринництва та плеїнної справи. Органічне сільськогосподарське виробництво: правовий статус та сертифікація. Правове забезпечення якості та безпечності сільськогосподарської продукції. Використання об'єктів тваринного світу та водних ресурсів в аграрній діяльності.

Тема 6. Майнові та договірні відносини в аграрному праві

Склад та правовий режим майна сільськогосподарських підприємств. Особливості договорів у сільському господарстві (форвардні та ф'ючерсні контракти). Правове регулювання реалізації сільськогосподарської продукції за державним замовленням. Кредитування аграріїв. Страхування сільськогосподарських ризиків.

Тема 7. Правове регулювання соціального розвитку села

Правові засади забезпечення зайнятості та працевлаштування в сільській місцевості. Особливості регулювання праці та відпочинку в сільському господарстві. Правовий статус працівників сільгосппідприємств та членів фермерських господарств. Охорона праці та техніка безпеки в аграрному виробництві. Державна політика соціального захисту сільського населення.

Тема 8. Юридична відповідальність в аграрному праві

Поняття та види правопорушень в аграрній сфері. Матеріальна відповідальність працівників сільськогосподарських підприємств. Адміністративна та кримінальна відповідальність за порушення аграрного законодавства. Цивільно-правова відповідальність за шкоду, завдану неналежним веденням господарства. Способи захисту прав суб'єктів аграрного господарювання та розгляд аграрних спорів.

Тема 9. Світовий та європейський досвід регулювання аграрних відносин

Спільна аграрна політика Європейського Союзу. Адаптація аграрного законодавства України до стандартів ЄС. Роль Світової організації торгівлі у регулюванні міжнародного аграрного ринку. Правове регулювання ГМО в Україні та міжнародній практиці. Міжнародне співробітництво України в галузі продовольчої безпеки.

Тема 10. Аграрне право в умовах воєнного стану

Особливості правового регулювання сільськогосподарської діяльності в період війни. Правовий режим оренди земель під час воєнного стану та процедури бронювання працівників. Відшкодування збитків, завданих аграрному сектору внаслідок бойових дій. Правове забезпечення гуманітарного розмінування сільськогосподарських угідь. Логістика та експорт аграрної продукції в сучасних умовах.

6. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Предмет, метод та джерела аграрного права	2	1
2	Тема 2. Державний механізм управління в аграрній сфері	2	1
3	Тема 3. Правовий статус суб'єктів аграрного господарювання	2	1
4	Тема 4. Право власності та право користування землею в аграрному секторі	2	1
5	Тема 5. Правове регулювання виробничо-господарської діяльності	4	1
6	Тема 6. Майнові та договірні відносини в аграрному праві	4	1
7	Тема 7. Правове регулювання соціального розвитку села	2	1
8	Тема 8. Юридична відповідальність в аграрному праві	2	1
9	Тема 9. Світовий та європейський досвід регулювання аграрних відносин	4	1
10	Тема 10. Аграрне право в умовах воєнного стану	4	1
Усього годин		28	44

7. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Предмет, метод та джерела аграрного права	4	2
2	Тема 2. Державний механізм управління в аграрній сфері	4	2
3	Тема 3. Правовий статус суб'єктів аграрного господарювання	4	2
4	Тема 4. Право власності та право користування землею в аграрному секторі	4	2
5	Тема 5. Правове регулювання виробничо-господарської діяльності	4	2
6	Тема 6. Майнові та договірні відносини в аграрному праві	4	2
7	Тема 7. Правове регулювання соціального розвитку села	4	1
8	Тема 8. Юридична відповідальність в аграрному праві	4	1
9	Тема 9. Світовий та європейський досвід регулювання аграрних відносин	6	1
10	Тема 10. Аграрне право в умовах воєнного стану	6	1
Усього годин		44	16

8. План семінарських занять

Тема 1. Предмет, метод та джерела аграрного права

Мета: системне засвоєння знань про сутність аграрного права як комплексної галузі, структуру аграрних правовідносин, систему джерел та характер міжгалузевих зв'язків.

Питання для обговорення:

1. Як у правовій доктрині визначається поняття, предмет та методи аграрного права як комплексної галузі?
2. Що становлять аграрні правовідносини, яка їхня внутрішня структура та правові підстави виникнення?
3. Які самостійні принципи аграрного права та яка їхня роль у безпосередньому регулюванні сільськогосподарської діяльності?
4. Як побудовано внутрішню систему аграрного права та у чому виявляється його зв'язок із земельним, цивільним та адміністративним правом?
5. Які особливості має система та ієрархія джерел сучасного аграрного права України?

Тема 2. Державний механізм управління в аграрній сфері

Мета: ґрунтовне вивчення інституційної структури органів управління в АПК, правового статусу профільного Міністерства, засад контролю, дозвільних процедур та фінансового стимулювання агровиробників.

Питання для обговорення:

1. Як організована система органів державної влади та місцевого самоврядування в галузі управління сільським господарством?
2. Який конституційно-правовий статус, завдання та функції визначено для Міністерства аграрної політики та продовольства України?
3. Які нормативно-правові засади регулюють процеси державної реєстрації та сертифікації у сільськогосподарському виробництві?
4. Як здійснюється ветеринарний, фітосанітарний та інші види державного контролю в аграрному секторі?
5. Які правові форми, інструменти та механізми державного стимулювання і фінансової підтримки сільгоспвиробників зафіксовані законом?

Тема 3. Правовий статус суб'єктів аграрного господарювання

Мета: комплексне опанування нормативно-правового статусу, умов створення, діяльності та припинення різноманітних суб'єктів сільськогосподарського підприємництва.

Питання для обговорення:

1. Як закон дефініює юридичне поняття та які існують види суб'єктів аграрного права?
2. Які особливості має правовий статус і правосуб'єктність сільськогосподарських підприємств як юридичних осіб?
3. Які нормативно-правові засади регламентують порядок створення та діяльності фермерських господарств?
4. Що становить правова природа особистого селянського господарства та які умови його законного функціонування?
5. Який нормативний порядок утворення, реєстрації та врегулювання внутрішніх правовідносин встановлено для сільськогосподарської кооперації?
6. Які особливості має правовий статус «молодого фермера» (Young Farmer) в ЄС та які європейські правові інструменти використовуються для забезпечення спадкоємності родинного агробізнесу і заборони подрібнення земель?

Тема 4. Право власності та право користування землею в аграрному секторі

Мета: детальний аналіз правового режиму аграрних земель, специфіки реалізації права власності суб'єктами господарювання, інструментів оренди, емфітевзису та охорони ґрунтів.

Питання для обговорення:

1. Що становить правовий режим земель сільськогосподарського призначення за чинним законодавством України?
2. Які особливості та нормативні обмеження притаманні праву власності на землю суб'єктів аграрного господарювання?
3. Які істотні умови, строки, права та обов'язки сторін визначає договір оренди землі?
4. У чому полягає сутність інституту емфітевзису як специфічної форми користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб?
5. Які правові засоби, нормативні вимоги та санкції застосовуються для охорони та раціонального використання аграрних земель?

Тема 5. Правове регулювання виробничо-господарської діяльності

Мета: критичне переосмислення правових засад рослинництва, тваринництва, сертифікації органічного виробництва, а також нормативного забезпечення безпечності продукції та природокористування.

Питання для обговорення:

1. Які правові основи та державні стандарти регулюють галузь рослинництва, насінництва, використання пестицидів та агрохімікатів?
2. Як здійснюється нормативно-правове регулювання тваринництва і племінної справи в Україні?
3. Який правовий статус, маркування та процесуальні умови сертифікації встановлено для органічного сільськогосподарського виробництва?
4. Які нормативні інструменти забезпечують належну якість та безпечність сільськогосподарської і харчової продукції?
5. Які правові межі та правила регламентують використання об'єктів тваринного світу та водних ресурсів в аграрній діяльності?
6. Які нормативні стандарти та правові наслідки має європейський інститут «благополуччя тварин» (Animal Welfare) та правове обмеження використання хімікатів у межах Європейського зеленого курсу (Green Deal)?

Тема 6. Майнові та договірні відносини в аграрному праві

Мета: наукове дослідження складу та правового режиму майна підприємств АПК, специфіки біржових контрактів, засад кредитування, страхування ризиків та виконання державного замовлення.

Питання для обговорення:

1. З яких елементів складається та який правовий режим встановлено для майна сільськогосподарських підприємств?
2. Які доктринальні та практичні особливості мають договори у сільському господарстві, зокрема форвардні та ф'ючерсні контракти?
3. Як здійснюється нормативно-правове регулювання реалізації сільськогосподарської продукції за державним замовленням?
4. Які фінансово-правові механізми, умови та програми регулюють банківське кредитування аграріїв?
5. Як закон регламентує страхування сільськогосподарських ризиків та відшкодування втрат суб'єктам господарювання?
6. Як європейська Директива про недобросовісні торговельні практики (UTP) у ланцюгу постачання харчових продуктів юридично захищає дрібних агровиробників від диктату великих торговельних мереж?

Тема 7. Правове регулювання соціального розвитку села

Мета: теоретичне осмислення нормативних засад забезпечення зайнятості в сільській місцевості, охорони праці, правового статусу працівників агросектору і соціальної політики.

Питання для обговорення:

1. Які правові засади та державні програми спрямовані на забезпечення зайнятості та працевлаштування в сільській місцевості?

2. Які особливості та спеціальні норми встановлено для регулювання праці та часу відпочинку в сільському господарстві?
3. Який правовий статус та обсяг гарантій мають працівники сільгосппідприємств та члени фермерських господарств?
4. Як організовано систему охорони праці та техніки безпеки в умовах специфіки аграрного виробництва?
5. Які стратегічні напрями та інструменти визначають зміст державної політики соціального захисту сільського населення?

Тема 8. Юридична відповідальність в аграрному праві

Мета: доктринальне вивчення матеріальних підстав притягнення суб'єктів до юридичної відповідальності, а також процесуальних форм вирішення аграрних спорів.

Питання для обговорення:

1. Як у правовій науці визначається поняття та види правопорушень в аграрній сфері?
2. Які нормативні підстави, межі та порядок застосування матеріальної відповідальності працівників сільськогосподарських підприємств?
3. За які саме діяння та за якими складами настає адміністративна та кримінальна відповідальність за порушення аграрного законодавства?
4. Як реалізується цивільно-правова відповідальність та механізми стягнення збитків за шкоду, завдану неналежним веденням господарства?
5. Які процесуальні способи захисту прав суб'єктів аграрного господарювання та який порядок розгляду аграрних спорів у судах?

Тема 9. Світовий та європейський досвід регулювання аграрних відносин

Мета: спрямоване формування знань про сутність Спільної аграрної політики ЄС, нормативні засади адаптації вітчизняного законодавства, правила СОТ, а також інноваційні європейські інститути сталого фермерства та вуглецевого землеробства.

Питання для обговорення:

1. Яку юридичну сутність, еволюцію та правові інструменти має Спільна аграрна політика Європейського Союзу?
2. Як реалізується європейська стратегія «Від лану до столу» (Farm to Fork) та які нормативні вимоги вона висуває до екологізації АПК?
3. У чому полягає правова природа «вуглецевого землеробства» (Carbon Farming) в ЄС та як функціонує ринок сертифікатів на уловлювання вуглецю аграріями?
4. Які особливості має правове регулювання точного (цифрового) землеробства та використання Smart-технологій і дронів у межах європейського законодавства про Big Data?
5. Яку роль відіграє Світова організація торгівлі (СОТ) у правовому регулюванні та лібералізації міжнародного аграрного ринку?
6. Як здійснюється нормативний процес та які інституційні пріоритети адаптації аграрного законодавства України до стандартів ЄС?

Тема 10. Аграрне право в умовах воєнного стану

Мета: аксіологічне розуміння особливостей трансформації аграрного та земельного права під час війни, правових засад бронювання працівників, гуманітарного розмінування та фіксації завданих бойовими діями збитків.

Питання для обговорення:

1. Які ключові особливості та тимчасові обмеження має правове регулювання сільськогосподарської діяльності в період дії воєнного стану?
2. Які специфічні спрощені процедури та нормативні правила визначають правовий режим оренди земель під час воєнного стану?
3. За якими правовими механізмами та критеріями здійснюється процедура бронювання працівників аграрного сектору від мобілізації?
4. Як організовано нормативно-правове забезпечення та фінансування гуманітарного розмінування сільськогосподарських угідь?

5. Який юридичний порядок фіксації, оцінки та відшкодування збитків, завданих аграрному сектору внаслідок бойових дій?

6. Які нормативно-правові інструменти та логістичні маршрути забезпечують експорт вітчизняної аграрної продукції в сучасних умовах воєнних ризиків?

9. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Не передбачено навчальним планом	-	-
Усього годин			

10. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Не передбачено навчальним планом	-	-
Усього годин			

11. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Предмет, метод та джерела аграрного права	6	12
2	Тема 2. Державний механізм управління в аграрній сфері	8	12
3	Тема 3. Правовий статус суб'єктів аграрного господарювання	8	12
4	Тема 4. Право власності та право користування землею в аграрному секторі	8	12
5	Тема 5. Правове регулювання виробничо-господарської діяльності	8	12
6	Тема 6. Майнові та договірні відносини в аграрному праві	8	12
7	Тема 7. Правове регулювання соціального розвитку села	8	12
8	Тема 8. Юридична відповідальність в аграрному праві	8	12
9	Тема 9. Світовий та європейський досвід регулювання аграрних відносин	8	14
10	Тема 10. Аграрне право в умовах воєнного стану	8	14
Усього годин		78	124

12.Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота – форма організації освітнього процесу, за якої здобувач вищої освіти опановує навчальну дисципліну в час, вільний від навчальних занять, під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. Метою самостійної роботи з дисципліни «Аграрне право» є засвоєння у повному обсязі навчальної програми, розвиток компетентностей, формування здатності бути активним учасником освітнього процесу, уміння самостійно опановувати теоретичні й прикладні знання, що спрямовані на поглиблене опрацювання нормативно-правового регулювання сільськогосподарської діяльності, аналіз правового статусу суб'єктів аграрного господарювання та фермерства, дослідження правового режиму земель сільськогосподарського призначення, укладання та реєстрації договорів оренди й емфітевзису, вивчення механізмів контролю безпечності продукції, а також дотримання принципів академічної доброчесності й превентивних механізмів запобігання плагіату.

Самостійна робота здійснюється у формі: виконання домашніх завдань; підготовки аналітичних доповідей, есе та рефератів з обов'язковим дотриманням стандартів академічної доброчесності; роботи з нормативно-правовими актами аграрного та земельного законодавства, статутами кооперативів, матеріалами судової практики Верховного Суду та стандартами Спільної аграрної політики ЄС; доопрацювання матеріалів лекцій шляхом пошуку додаткової спеціалізованої літератури та опрацювання нормативної бази; роботи з глобальними інформаційними мережами, Державним реєстром речових прав на нерухоме майно, цифровими архівами та науковими періодичними виданнями; опрацювання додаткової фахової літератури; складання конспектів тем, що виносяться на самостійне вивчення, а також практичного вирішення аграрно-правових задач (кейсів) щодо моделювання умов форвардних контрактів, аналізу процедур бронювання працівників АПК, оцінки збитків від бойових дій та розроблення локальних інструкцій з гуманітарного розмінування угідь.

Всі завдання самостійної роботи поділяються на обов'язкові та вибіркові. До обов'язкових належать завдання, які студенти мають виконувати обов'язково впродовж вивчення дисципліни. Вибіркові включають альтернативні завдання, серед яких здобувач на власний розсуд обирає конкретні завдання з тим, щоб набрати необхідну кількість балів.

Нижче подано варіанти завдань для самостійної роботи здобувачів денної форми навчання, що відповідають змісту окремих тем дисципліни та поглиблюють опрацювання навчального матеріалу. Необхідно виконати один з таких варіантів:

Варіант 1.

Здійсніть детальний порівняльно-правовий аналіз аграрних правовідносин із суміжними цивільними та земельними правовими відносинами.

Варіант 2.

Підготуйте реферат про адміністративно-правову компетенцію і структуру Міністерства аграрної політики та продовольства України.

Варіант 3.

Обґрунтуйте в аналітичному огляді матеріально-правові особливості та відмінності правового статусу фермерського господарства від особистого селянського господарства.

Варіант 4.

Складіть проєкт договору оренди земельної ділянки сільськогосподарського призначення, відобразивши в ньому всі істотні умови відповідно до закону.

Варіант 5.

Проаналізуйте нормативні вимоги та процедуру державної сертифікації суб'єктів, які здійснюють органічне сільськогосподарське виробництво.

Варіант 6.

Напишіть наукову доповідь про правову природу, правила укладання, обігу та виконання форвардних і ф'ючерсних контрактів в АПК.

Варіант 7.

Сформулюйте порівняльну характеристику правового статусу найманих працівників сільгосппідприємств та безпосередніх членів фермерських господарств.

Варіант 8.

Розгляньте судову практику розгляду аграрних і земельних спорів щодо стягнення цивільно-правових збитків за неналежне ведення господарства.

Варіант 9.

Висвітліть у формі есе напрями та юридичні пріоритети адаптації національного аграрного законодавства України до стандартів Європейського Союзу.

Варіант 10.

Оформіть юридичний висновок щодо нормативно-правового порядку фіксації, оцінки та алгоритму відшкодування збитків, завданих агросектору внаслідок бойових дій.

Варіанти контрольної роботи (для заочної форми здобуття освіти)

Нижче подано варіанти завдань для контрольної роботи, що відповідають змісту окремих тем дисципліни та поглиблюють опрацювання навчального матеріалу. Необхідно обрати варіант та виконати наведені завдання. Вимоги до контрольної роботи: 8–12 сторінок тексту (*шрифт Times New Roman, 14 pt, міжрядковий інтервал – 1*). Слід опрацювати щонайменше 10–12 джерел. Використання сучасних наукових праць з аграрного права є обов'язковим. Дотримання принципів академічної доброчесності – засадничий принцип навчання. Здійснюйте коректне цитування використаних джерел. Заборонено плагіат: текст має бути оригінальним, з власним аналітичним та методологічним осмисленням. Максимальна кількість балів за виконану контрольну роботу – 50 балів.

Варіант 1.

1. Розкрийте поняття, предмет, специфіку методів та систему аграрного права як комплексної галузі національного права.
2. Охарактеризуйте структуру аграрних правовідносин, їхні особливості та правові підстави виникнення.

Варіант 2.

1. Проаналізуйте систему органів державної влади та місцевого самоврядування, що управляють галуззю сільського господарства.
2. Висвітліть правові форми, інструменти та механізми державного стимулювання і фінансової підтримки сільгоспвиробників.

Варіант 3.

1. Розгляньте правовий статус сільськогосподарських підприємств як юридичних осіб та класифікацію суб'єктів аграрного права.
2. Окресліть порядок утворення, державну реєстрацію та регулювання внутрішніх правовідносин у сільськогосподарській кооперації.

Варіант 4.

1. З'ясуйте сутність права власності на землю суб'єктів аграрного господарювання та особливості правового режиму земель.
2. Опишіть договір емфітевзису як специфічну правову форму користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб.

Варіант 5.

1. Обґрунтуйте нормативно-правові основи рослинництва, насінництва та правила використання пестицидів і агрохімікатів.
2. Порівняйте правовий статус суб'єктів традиційного тваринництва із суб'єктами, що здійснюють сертифіковане органічне виробництво.

Варіант 6.

1. Визначте склад, структуру та особливості правового режиму майна сучасних сільськогосподарських підприємств.
2. Проілюструйте нормативні правила реалізації та закупівлі сільськогосподарської продукції за державним замовленням.

Варіант 7.

1. Аргументуйте правові засади забезпечення зайнятості, працевлаштування та специфіку охорони праці в сільській місцевості.
2. Поясніть основні напрями та інструменти державної політики соціального захисту сільського населення.

Варіант 8.

1. Обговоріть юридичну природу, класифікацію та підстави виникнення різноманітних видів правопорушень в аграрній сфері.
2. Критикуйте підстави та порядок застосування матеріальної відповідальності працівників сільськогосподарських підприємств.

Варіант 9.

1. Сформулюйте принципи, структуру та правове значення Спільної аграрної політики (САП) Європейського Союзу.
2. Деталізуйте роль Світової організації торгівлі та правове регулювання обігу ГМО в Україні й міжнародній практиці.

Варіант 10.

1. Оцініть особливості та тимчасові обмеження правового регулювання сільськогосподарської діяльності в період дії воєнного стану.
2. Класифікуйте нормативні процедури бронювання працівників агросектору та правове забезпечення гуманітарного розмінування угідь.

13. Неформальна освіта (онлайн-курси та платформи)

У межах самостійної роботи здобувачам рекомендується проходження онлайн-курсів на міжнародних освітніх платформах з метою розширення професійних компетентностей та академічної доброчесності.

Рекомендовані платформи:

- Coursera (Agriculture as an Asset Class: <https://www.coursera.org/learn/agriculture-as-an-asset-class>; Sustainable agricultural land management: <https://www.coursera.org/learn/sustainable-agriculture>);
- Prometheus (Екопрактики для сільського господарства та громад: <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/agriculture-and-community-eco-practices/>);
- edX (Sustainable Food Security: Crop Production: <https://www.edx.org/learn/food-science/wageningen-university-research-sustainable-food-security-crop-production>).

Опрацювання зазначених онлайн-курсів не є обов'язковим і здійснюється за власною ініціативою здобувача як форма неформальної освіти. Так само не є обов'язковими саме ці курси та можуть бути пройдені інші тематичні курси, тренінги тощо.

14. Питання для підготовки до підсумкового контролю (диференційований залік)

1. Що є предметом аграрного права як комплексної галузі?
2. З яких елементів складається структура аграрних правовідносин?
3. Які самостійні принципи покладено в основу аграрного права?
4. Як аграрне право пов'язане із земельним та цивільним правом?
5. Що становить ієрархічну систему джерел аграрного права України?
6. Які органи здійснюють державне управління в аграрній сфері?
7. Які функції виконує Міністерство аграрної політики та продовольства України?
8. Які правові форми державного стимулювання агровиробників існують в Україні?
9. Як здійснюється фітосанітарний та ветеринарний державний контроль?
10. Як класифікуються суб'єкти аграрного права?

11. Які особливості правового статусу сільгосппідприємств як юридичних осіб?
12. Які правові засади створення та діяльності фермерських господарств?
13. Що становить правова природа особистого селянського господарства?
14. Який нормативний порядок утворення сільськогосподарських кооперативів?
15. Що становить правовий режим земель сільськогосподарського призначення?
16. Які особливості права власності на землю суб'єктів аграрного господарювання?
17. Які істотні умови договору оренди землі сільськогосподарського призначення?
18. Що таке емфітевзис за національним законодавством?
19. Які правові засоби охорони та раціонального використання аграрних земель передбачені законом?
20. Які нормативні акти регулюють насінництво та використання агрохімікатів?
21. Як закон регулює тваринництво та племінну справу?
22. Які умови та етапи сертифікації органічного сільськогосподарського виробництва?
23. Як забезпечується якість та безпечність сільськогосподарської продукції?
24. Які правила регулюють використання водних ресурсів в аграрній діяльності?
25. Що входить до складу майна сільськогосподарських підприємств?
26. Які особливості мають форвардні контракти в сільському господарстві?
27. Що таке ф'ючерсний контракт та які правила його укладання в АПК?
28. Як здійснюється реалізація сільськогосподарської продукції за державним замовленням?
29. Які програми пільгового кредитування аграріїв діють в Україні?
30. Як закон регулює страхування сільськогосподарських ризиків?
31. Які правові засади забезпечення зайнятості встановлено в сільській місцевості?
32. Які особливості регулювання праці та відпочинку в сільському господарстві?
33. Який правовий статус мають працівники сільгосппідприємств?
34. Як організовано охорону праці та техніку безпеки в аграрному виробництві?
35. Що становить матеріальна відповідальність працівників сільгосппідприємств?
36. За які аграрні делікти передбачено адміністративну та кримінальну відповідальність?
37. У чому полягає юридична сутність Спільної аграрної політики ЄС?
38. Як змінюється режим оренди земель сільськогосподарського призначення під час воєнного стану?
39. Який правовий порядок бронювання працівників аграрного сектору від мобілізації?
40. Як закон регулює фіксацію та відшкодування збитків, завданих агросектору війною?

15. Методи навчання

Методи навчання на лекціях: вербальний метод (лекція, дискусія, консультація, обговорення тощо); методи візуалізації (презентація, метод ілюстрації, метод демонстрацій: та інші); робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування тощо); інші методи у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо).

Методи навчання на семінарських заняттях: вербальний метод (дискусія, співбесіда тощо); метод візуалізації (презентація, метод ілюстрації (графічний, табличний, тощо), метод демонстрацій та інші); робота з навчально-методичною літературою (рецензування, підготовка реферату, есе, доповіді тощо); інші методи у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо); кейс-метод (вирішення ситуацій тощо); практичний, пошуковий метод.

16. Методи оцінювання

У процесі вивчення дисципліни «Аграрне право» використовуються такі методи оцінювання:

для поточного контролю: у вигляді усного та письмового опитування, фронтального опитування, тестування, написання есе (рефератів), вирішення кросвордів, контрольна робота

(для заочної форми здобуття освіти); самостійна робота, неформальна освіта (онлайн-курси та платформи) тощо.

для підсумкового контролю: проведення підсумкового контролю (усна та/або письмова відповідь, тестування тощо).

17. Засоби діагностики результатів навчання

Робоча програма передбачає застосування засобів діагностики результатів навчання за формами контролю знань:

- *поточний контроль* може передбачати застосування широкого спектру форм та методів оцінювання знань, що проводиться за кожною темою.
- *підсумковий контроль* передбачає проведення диференційованого заліку.

Завершальним етапом досягнення запланованих програмних результатів навчання з навчальної дисципліни «Аграрне право» є підсумковий контроль – диференційований залік.

18. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Для оцінювання знань здобувачів вищої освіти застосовуються контрольні заходи у формі поточного та підсумкового контролю знань відповідно до Положення про оцінювання знань здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль

Види навчальної діяльності здобувачів вищої освіти обираються та оцінюються викладачем за рекомендованою шкалою в залежності від особливостей навчальної дисципліни. Оцінювання окремих видів навчальної діяльності здобувача вищої освіти для дисципліни «Аграрне право» відбувається за такими рекомендованими балами:

Види навчальної діяльності здобувачів вищої освіти	Кількість балів (від – до)
Аудиторна робота	
Відповідь на практичному, семінарському, лабораторному занятті	1-5
Вирішення ситуаційних завдань, розв'язання задач тощо	1-5
Тестування	1-5
Ділова гра, практичний кейс тощо	1-10
Інші види аудиторної роботи*	
Самостійна робота	
Реферат, есе тощо	1-10
Інші види навчальної діяльності здобувачів вищої освіти (участь у публічних заходах (конференція, олімпіада тощо); написання наукової статті, участь у конкурсах студентських робіт тощо)	1-10
Інші види самостійної роботи*	
Контрольна робота (для заочної форми здобуття освіти)	1-50

*види навчальної діяльності здобувачів освіти обираються та оцінюються викладачем за рекомендованою шкалою в залежності від особливостей навчальної дисципліни.

Для визначення ступеня засвоєння навчального матеріалу та поточного оцінювання знань здобувачів вищої освіти застосовуються критерії відповідно до Положення про оцінювання знань здобувачів вищої освіти ([https://nam.kyiv.ua/files/pdf/polozhennia-pro-otsiniuvannia-znan-zdobuvachiv-\(red-2021\).pdf](https://nam.kyiv.ua/files/pdf/polozhennia-pro-otsiniuvannia-znan-zdobuvachiv-(red-2021).pdf)).

Порядок зарахування результатів неформальної освіти

Результати проходження онлайн-курсів можуть бути зараховані як складова самостійної роботи за заявою здобувача в порядку, визначеному Положенням про порядок визнання результатів навчання набутих у неформальній/інформальній освіті (<https://nam.kyiv.ua/files/pdf/polozhennia-pro-neformalnu-ta-informalnu-osvitu.pdf>).

Максимальна кількість балів – до **10 балів** у межах самостійної роботи.

Підсумковий контроль

Максимальна кількість балів за диференційований залік з початкової дисципліни «Аграрне право» складає **40 балів**.

Для визначення ступеня засвоєння навчальної дисципліни та контрольної оцінювання знань здобувачів вищої освіти за підсумковим контролем застосовуються критерії відповідно до Положення про оцінювання знань здобувачів вищої освіти.

Підсумкова оцінка переводиться у національну систему оцінювання і шкалу ECTS згідно з таблицею:

Порядок переведення оцінок у систему ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		для екзамену курсової роботи (проєкту), практики	для заліку (диференційованого заліку)
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
75-81	C		
64-74	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

19. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Для денної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота – 60											Підсумковий контроль	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	Самостійна робота		
5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	10 балів	40 балів	100 балів

Для заочної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота – 60		Підсумковий контроль	Сума
Контрольна робота	Самостійна робота		
50 балів	10 балів	40 балів	100 балів

20. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення дисципліни «Аграрне право» узагальнено в комплексі навчально-методичного забезпечення, який включає:

- силабус;
- робочу програму навчальної дисципліни;
- варіанти завдань для самостійної роботи здобувачів;
- варіанти завдань для підсумкового контролю;
- інші матеріали.

21. Рекомендована література

1. Аграрне право: конспект лекцій: навч. посіб. для студ. першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» / за заг. ред. Т.В. Курман, А.М. Статівки, Харків: Юрайт, 2022. 172 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/images/files/agrarne_pravo_kl_2022.pdf

2. Аграрне право: підручник / за заг. ред. А.М. Статівки. Вид. 2-ге, змін. Харків: Право, 2021. 416 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/images/files/agrarne_pravo_2021.pdf

3. Аграрне прав України: навч. посіб. / Я.З. Гаєцька-Колотило, Н.В. Ільків. Львів: ЛьвДУВС, 2015. 548 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4348/1/Аграрне%20право.pdf>
4. Аграрне право України: навч. посіб. / за ред. Т.Є. Харитоновой, І.І. Караката. Одеса: Юрид. літ-ра, 2017. 436 с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/4bac_pravo/Kharytonova-Karakash-Ahrarne-pravo-Ukrayiny-1_compressed.pdf
5. Долинська М.С., Заболотна Н.Я., Марич Х.М. Аграрне право: навч. посіб. Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2020. 252 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3909/1/посібник%20Аграрне%20право.pdf>
6. Островська Н.С., Чуб А.В. Дослідження впливу зовнішньої торгівлі в агропромисловому комплексі України на забезпеченість продовольчими 30 ресурсами. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2021. № 3(27). С. 84-90. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2021-3\(27\)-84-90](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2021-3(27)-84-90)
7. Чуб А.В. Методологія формування регуляторної політики в АПК національної економіки України: монографія. Чернігів: ГО «Наук.-освіт. інновац. центр сусп. трансф.», 2022. 224 с.
8. Чуб А.В. Міжнародна рейтингова оцінка регуляторної політики в агропромисловому секторі України. *Управління змінами та інновації*. 2022. № 3. С. 15-18. DOI: <https://doi.org/10.32782/CMI/2022-3-3>
9. Чуб А.В. Оцінка тенденцій розвитку рослинництва в сільському господарстві України методами прогновної екстраполяції. *Приазовський економічний вісник*. 2022. Вип. 2(31). С. 28-33. DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2022-2-5>
10. Чуб А. Сучасний стан та тенденції розвитку агропромислового комплексу України. *Приазовський економічний вісник*. 2021. Вип. 5(28). С. 34-43. DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2021-5-5>
11. Чуб А.В. Оптимізація посівних площ на підприємствах АПК України за допомогою теорії ігор. *Управління змінами та інновації*. 2022. № 4. С. 26-31. DOI: <https://doi.org/10.32782/CMI/2022-4-5>